

Валери Перен

ЗАБРАВЕНИТЕ В НЕДЕЛЯ

София, 2023

Преводът е направен по изданието:

Valérie Perrin

Les oubliés du dimanche

© Éditions Albin Michel, Paris, 2015

© Издателство „Изток-Запад“, 2023

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на издателство „Изток-Запад“.

© Анета Тошева, превод, 2023

© Деница Трифонова, оформление на корицата, 2023

ISBN 978-619-01-1226-6

ВАЛЕРИ ПЕРЕН

ЗАБРАВЕНИТЕ В НЕДЕЛЯ

Превод от френски
Анета Тошева

СЕРИЯ „КРАСНОГЛЕД“

- „Творци на съвпадения“, Йов Блум
- „Тежък дар“, Уилям Кент Крюгер
- „Еуфория“, Лили Кинг
- „Момичето от Бруклин“, Гийом Мюсо
- „Един аристократ в Москва“, Еймър Тауълс
- „Еротични истории за пенджабски вдовици“, Бали Каур Джасвал
- „Жените, които купуват цветя“, Ванеса Монфорт
- „Парижката квартира“, Гийом Мюсо
- „Люляковите момичета“, Марта Хол Кели
- „Между небето и Лу“, Лорен Фуше
- „Изгубени кучета и самотни души“, Люси Дилън
- „Момичето и нощта“, Гийом Мюсо
- „Сто парченца от мен“, Люси Дилън
- „Момичето, което някога познаваше“, Трейси Гарвис Грейвс
- „Жените в замъка“, Джесика Шатък
- „Тайният живот на писателите“, Гийом Мюсо
- „Предопределени един за друг“, Мади Доусън
- „Библиотекарката от Аушвиц“, Антонио Итурбе
- „Проект *Истина*“, Клеър Пули
- „Войната на Хана“, Джан Елайсбърг
- „Децата от Бхут базар“, Дипа Анаппара
- „Последният влак за Лондон“, Мег Уейт Клейтън
- „Животът е роман“, Гийом Мюсо
- „Часното момиче“, Лиза Сий
- „Изгубени рози“, Марта Хол Кели
- „Да убиваш осъзнато“, Карстен Дусе
- „Вода за цветята“, Валери Перен
- „Непознатата от Сена“, Гийом Мюсо
- „Правилата на доброто възпитание“, Еймър Тауълс
- „Уроци по химия“, Бони Гармъс
- „Островът на морските жени“, Лиза Сий
- „Пазителката на истории“, Сали Пейдж
- „Анжелик“, Гийом Мюсо

На Валантен, Тес, Ема и Габриел

*Да си стар означава само, че си
млад по-отдавна, отколкото дру-
гите хора.*

Филип Гьолюк

Купих тетрадка от магазина на господин Прост. Избрах синя. Нямах никакво желание да пиша *романа на Елен* на компютър, исках да нося историята ѝ със себе си, в джоба на престилката.

Прибрах се у дома. Върху корицата написах „Дамата от плажа“, а на първата страница – следното:

Елен Ел се е родила два пъти. На 20 април 1917 година в Клермен, Бургундия, и в онзи ден на 1933 година, точно преди лятото, когато срещнала Люсиен Перен.

Пъхнах синята тетрадка между матрака и пружината, както правят в черно-белите филми, които дядо гледа в неделя вечер в рубриката *Кино в полунощ*.

След това се върнах на работа, защото бях дежурна.

Казвам се Жустин Неж. Двайсет и една годишна съм. От три години работя в Дома за възрастни хора *Хортензиите* като помощник медицинска сестра. По традиция старческите домове носят имена на дървета – *Липите*, *Кестените*. Но моят бил построен наред масив от хортензии. И никой дори и не помислил да му търси име на дърво, макар че сградата се намира до самата гора.

В живота обичам две неща: музиката и третата възраст. Приблизително веднъж на всеки три съботи танцувам в клуб *Рай*, който се намира на трийсет километра от *Хортензиите*. Моят *Рай* представлява нещо като железобетонен куб, издигнат в средата на една поляна до импровизиран паркинг, където понякога, към пет сутринта, се отдавам на пиански целувки с език с някой представител на срещуположния пол.

Разбира се, обичам и моя брат Жул (всъщност ми е братовчед), а също и баба и дядо, родителите на починалия ми баща. Жул е единственият млад човек, с когото съм общувала у дома през детските ми години. Израснах с третата възраст. Втората я прескочих.

Деля живота си на три: през деня се грижа за старците от Дома, през нощта чета с техните гласове, а в събота вечер танцувам, за да си възвърна безгрижието, което втората възраст ми отне през 1996 година.

„Втората възраст“ са родителите ни, моите и на Жул. Те имали отвратителната идея да умрат всички заедно в автомобилна катастрофа в една неделна сутрин. Видях статията, която баба бе изрязала от вестника. Трябвало е да остане скрита, обаче аз се разрових и я намерих. Видях също така и снимката на автомобила.

Заради тях двамата с Жул прекарахме всичките си следващи недели на местното гробище, носейки свежи цветя на гроба им. Широк гроб, върху който стоят сватбените снимки на баща ми и на чичо ми, с ангелчета от двете им страни. Колкото до жените им, едната е руса, а другата тъмнокоса. Брюнетката е майка ми. Русата е майката на Жул. На снимките съпругът на блондинката и този на брюнетката са един и същи човек. Същият костюм, същата вратовръзка и същата усмивка. Баща ми и чичо ми бяха близнаци. Как така един и същ на външност мъж се е влюбил в две различни жени? И как две жени са могли да се влюбят в един и същи мъж? Това са неизменните въпроси, които не спирам да си задавам, когато прекрочвам решетестия вход на гробището. Но няма кой да ми отговори. Може би заради това загубих безгрижието си – защото ми липсват отговорите на Кристиан, Сандрин, Ален и Анет Неж.

В това гробище по-отдавнашните покойници са положени в земята, а по-новите са затворени в тесни, леко издадени навън отделения. Сякаш са пристигнали тук със закъснение. Семейството ми почива в горния край на селото, на петстотин метра от къщата на баба и дядо.

Моето село се нарича Мили. Има около четиристотин жители. За да го открие човек на картата, ще му е нужна лупа. Търговската улица е една, „Жан Жорес“. По средата на селото се издига малка църква в романски стил с прилежащ площад. По отношение на търговската част, освен смесения магазин на господин Прост, има център за залози на конни надбягвания, един автомобилен монтьор и един фризьор, който миналата година затвори салона, защото му писна да се занимава единствено с боядисване и къдрене. На мястото на магазините за дрехи и за цветя се настаняха банки и една медицинска лаборатория. Облепиха с вестници витрините им отвътре, а някои бяха превърнати в жилища и обитателите им окачиха пердета там, където по-рано висяха панталони.

Колкото са къщите, почти толкова са и обявите „Продава се“. Но тъй като най-близкият магистрален път е на повече от седемдесет километра, а най-близката железопътна гара – на петдесет, никой не купува нищо.

Има и основно училище. В него ходехме с Жул.

За да учат в колеж или в лицей, за да отидат на лекар или в аптека или за да си купят обувки, хората от селото трябва да вземат автобус.

След като фризьорът си замина, косата на баба навивам аз. Тя сядва в кухнята с овлажнена коса. Подава ми ролките една по една, аз усуквам белите кичури около тях и ги захващам с пластмасова щипка, за да не се развият. Когато свърша, покривам косата ѝ с мрежичка и ѝ слагам каска за сушене, на петата минута баба я оборва дрямка, после, когато косата изсъхне, я развивам и така държи до другата седмица.

Откакто родителите ми умряха, нямам спомен някога да ми е ставало студено. Вкъщи температурата не пада под 40 градуса. А отпреди смъртта им не помня нищо. Но за това ще говоря по-нататък.

Брат ми и аз пораснахме облечени в старомодни, но удобни дрехи, прани с омекотител. Не знаехме какво е шамар или бой по дупето, а в избата имахме собствен пулт за миксиране на музика и винилови плочи и когато ни омръзнеше тишината на плъзгащи се по излъскания паркет пантофи, вдигахме малко шум.

Много би ми се искало да можех да си лягам късно, да имам чернилка под ноктите, да се търкалям по неравни терени и да си обелвам колената, да затварям очи и да се спускам с велосипед по нанадолнище. Много би ми се искало нещо да ме заболи или да се напишкам в леглото. Но с моята баба такива неща са невъзможни. Тя винаги имаше подръжка бутилка мербромин*.

Като оставим настрана факта, че през цялото ни детство почистваше ушите ни дълбоко навътре с тампони на клечки, миеше ни с ръкавица два пъти дневно и ни беше забранила всичко, което може да представлява опасност, например да пресичаме улицата сами, смятам, че след смъртта на своите близнаци баба чакаше деня, в който аз и Жул най-сетне ще заприличаме на бащите си. Ала това така и не се случи. Жул носи чертите на Анет. А аз не приличам на никого.

* Хромиран живак, препарат, използван като антисептик и дезинфектант. (Всички бележки в книгата са на преводача.)

Макар да си ги наричам баба и дядо, те са по-млади от повечето обитатели на *Хортензиите*. Всъщност не знам от коя възраст нататък човек е стар. Според госпожа Лео Камю, моята шефка, това е от момента, когато човек вече не може да се грижи за къщата си сам. И че всичко започва, когато трябва да оставиш колата в гаража, защото представляваш обществена опасност, и завършва, когато си счупиш шийката на бедрената кост. Аз мисля, че започва със самотата. Когато човекът до теб си е тръгнал. Към небето или към друг човек.

Колежката ми Жо твърди, че човек е остарял, когато почне да говори глупости и че тази болест може да се хване и в млада възраст. Мария, другата ми колежка, смята, че това се случва, когато почнеш да недочуваш и да търсиш ключовете си по десет пъти на ден.

Аз съм на двайсет и една и търся ключовете си по десет пъти на ден.

Елен работи на свещ до късно през нощта в шивашкото ателие на родителите си.

Расте сама, сред костюми и рокли. Няма брат, няма сестра.

Играе си със сенки върху стената на ателието. Винаги едни и същи. Събира гланите си и образува фигура на птица, която кълве от ръката ѝ. Човката изобразява с десния си показалец. Птицата прилича на чайка. Когато чайката иска да литне, момиченцето съединява двата си палеца и пляска с крила, с разперени пръсти. Но преди да я пусне, ѝ прошепва една молба – винаги една и съща, – която чайката да отнесе на небето, при Бог.

- Бабо?
- Ммм.
- Къде отиваха мама и тате, когато се убиха?
- На кръщене.
- На кого?
- На сина на един приятел от детинство на баща ти.
- Бабо?
- Да.
- Защо са катастрофирали?
- Казвала съм ти го сто пъти. Имаше поледица. Вероятно колата е поднесла. Освен това... имаше едно дърво. Ако дървото го нямаше... те никога... нека не говорим повече за това.
- Защо?
- Какво защо?
- Защо никога не искаш да говорим за това?

Моята любов към старите хора се появи, когато учителката ми по френски в шести клас, госпожа Пти, ни заведе да прекараме един следобед в *Трите елхи* (по онова време *Хортензиите* в Мили все още не съществуваше). След като закусихме в стола, ние се качихме на автобус и пътувахме не повече от час. Помня, че на два пъти повърнах в плик от амбалажна хартия.

В *Трите елхи* старците вече ни очакваха в трапезарията. Миришеше на супа и на етер. От това отново започна да ми се гади. Когато трябваше да ги поздравя с целувка по бузата, спрях да дишам през носа. Освен това и боцкаха. Въобще по отношение на окосмяването цареше пълна анархия.

Със съучениците от класа бяхме подготвили представление и трябваше да пеем *Gimme gimme gimme!* на АББА. Бяхме облекли костюми от бяла ликра и перуки, засти от театралния клуб към колежа.

След представлението заедно насядахме да ядем палачинки. Никой от тях не изпусна хартиената носна кърпичка, която здраво стискаше в леденостудения си юмрук. За мен всичко започна именно тогава – когато започнаха да ни разказват истории. А старите хора нямат какво друго да правят, но пък умеят да разказват за миналото както никой друг. По-добре и от книги, и от филми – както никой друг.

В онзи ден проумях нещо за възрастните хора: достатъчно е да ги докоснете, да вземете ръката им и те ще започнат да разказват. Както когато дълбаете дупка в сухия пясък на морския бряг и водата непрекъснато избива изпод пръстите ви.

В *Хортензиите* си имам любима история. Нарича се Елен. Елен е дамата от стая номер 19. Единствено при нея се отпускам в истинска отмора. А който познава ежедневието на една

помощник медицинска сестра в гериатрично отделение, знае, че това може да се нарече лукс.

Персоналът я нарича „дамата от плажа“.

Когато постъпих на работа в отделението, ми казаха: *Тя прекарва дните си на един плаж, под плажен чадър*. И с пристигането ѝ една чайка бе избрала покрива на Дома за свое постоянно местоживееие.

В нашия край няма чайки. Мили се намира в центъра на Франция. Пълно е с косове, врабчета, гарвани, скорци, но чайки няма. Освен тази, която живее над главите ни.

Елен е единствената обитателка на Дома, към която се обръщам с малкото ѝ име.

Всяка сутрин след тоалета я настанявам в един фотьойл, обърнат към прозореца. Уверявам ви, че не съзерцава покривите на Мили, а нещо приказно красиво, нещо като небесносиня усмивка. При все това, светлите ѝ очи не се различават от очите на останалите обитатели тук: имат цвят на избелял чаршаф. Това не пречи в пристъпи на потиснатост да се моля животът да ми донесе един плажен чадър като нейния. Чадърът ѝ се нарича Люсиен, нейният съпруг. По-точно почти съпруг, тъй като никога не се е женил за нея. Елен ми разказа целия си живот. Всичко, но фрагментарно като парченца от пъзел. Сякаш ми бе подарила най-красивия предмет в дома си, но преди това го бе счупила на хиляди парченца, не нарочно.

От няколко месеца говори по-малко, като че последната песен в плочата на нейния живот приближаваше към края си и звукът затихваше.

Всеки път, когато излизам от стаята ѝ, завивам краката ѝ, а тя ми казва: *Ще слънчасам*. На Елен никога не ѝ е студено. Дори посред зима тя си позволява да се грее на слънце, докато ние гледаме да залепим задните си части върху някой от разнебитените радиатори на *Хортензиите*.

От семейството на Елен познавам единствено дъщеря ѝ Роз. Роз е художничка и дизайнерка. Нарисувала е много портрети на родителите си с въглен, рисувала е морета, пристанища, няколко градини и букети цветя. Стените при Елен са покрити с тези рисунки. Роз живее в Париж. Всеки четвъртък тя пътува с

влак и наема кола, за да дойде до Мили. При всяко посещение се повтаря все един и същи ритуал. Елен я гледа от разстояние, точно от мястото, където сякаш живее.

– Коя сте вие?

– Това съм аз, мамо.

– Не разбирам, госпожо.

– Аз съм, мамо, Роз.

– Не... дъщеря ми е само на седем години, тя отиде с баща си да плуват.

– Така ли... отишла е да плува...

– Да. С баща си.

– А знаеш ли кога ще се приберат?

– Всеки момент. Очаквам ги.

След това Роз разтваря някоя книга и чете откъси от нея на майка си. Често това са любовни романи. Когато приключи, оставя книгата за мен. Такъв е нейният начин да ми каже благодаря. Благодариме ми, задето се грижа за майка ѝ като за собствената ми майка.

Началото на най-щурата глава от книгата на моя живот започнах миналия четвъртък, около три следобед. Отворих вратата на стая 19 и го видях, седеше до фотьойла на Елен. Люсиен от портретите по стените. Беше той. Стоях зяпнала глуповато и ги гледах, без да смея да помръдна: Люсиен държеше ръката на Елен. А тя... на лицето ѝ имаше израз, какъвто никога не бях виждала у нея. Сякаш току-що бе открила нещо невероятно. Той ми се усмихна. И каза:

– Здравейте, вие сигурно сте Жустин?

Виж ти, помислих си, Люсиен знае малкото ми име. Може би е в реда на нещата. Призраците трябва да знаят имената на живите хора. Трябва да знаят и куп други неща, за които не подозираме. И най-вече, помислих си: разбирам защо Елен го чака на плажа. Разбирам защо е спряла времето.

Изведнъж всичко ми става ясно, появата на такъв мъж е нещо като невероятен подарък в колет, който животът ви изпраща само веднъж.

Погледът му... Никога не съм виждала нещо толкова синьо. Дори ако се заровя в каталозите на баба за дистанционни поръчки.

Смотолевих:

– Дошли сте да я вземете?

Той не отговори. Нито Елен. Как само го гледаше тя! Очите ѝ с цвят на избелял чаршаф – това бе изчезнало, нямаше го.

Приблжих се към тях и целунах Елен по челото. Кожата ѝ беше по-топла от обикновено. Чувствах се както когато слънце грее и дъжд вали едновременно, и казват, че „мечка се жени“. Виждах я за последен път, Люсиен най-после бе излязъл от морето, за да я отведе към техния рай.

Взех ръката на Елен в своята. Със свито гърло се обърнах към Люсиен.

– И чайката ли ще отведете с вас?

По погледа му разбрах, че не разбира въпроса ми. Човекът, който стоеше пред мен, не беше призрак от отвъдното.

Именно в този миг изпитах най-силния страх в живота си. Този мъж съществуваше в реалния живот. Врътнах се и се изнизах от стая номер 19 като крадец.

Люсиен Перен е роден на 25 ноември 1911 година в Мили.

В семейството му бащи и синове са незрящи – страдат от наследствена болест, която засяга само мъжете. Не се раждат слепи, с времето стават такива. Първите признаци за увреда на зрението се появяват в ранното детство и цели поколения мъже от семейството никога не са виждали пламъчетата на двайсет свещички да танцуват над тортата за рождения им ден.

Етиен Перен, бащата на Люсиен, се запознава с жена си Ема по времето, когато тя е още дете, а той все още вижда. Малко по малко Ема изчезва от зрителното му поле, сякаш плътен слой мъгла покрива лицето ѝ. Обича я с паметта си.

Етиен опитва всичко, за да спаси очите си. Слага си какво ли не: еликсири, изворна вода от различни краища на Франция и от чужбина, чудодейни прахове, отвара от коприва и от лайка, вода от роза и от синчец, ледена вода, топла вода, сол, чай, светена вода.

Раждането на Люсиен е плод на грешка. Баща му не иска деца. Не иска да поеме риска да увековечи проклятието. И когато разбира, че бебето, което е проплакало, е син, а не дъщеря, изпада в отчаяние.

Ема му описва детето: черна коса и големи сини очи.

Никои в семейство Перен никога не е имал сини очи. При раждането очите им са черни. Толкова черни, че ирисът им не може да се различи от зеницата. После с годините изсветляват, докато станат сивкави като едра сол.

У Етиен се пробужда надеждата, че сините очи на Люсиен ще го предпазят от проклятието.

Също като баща си, дядо си и прадядо си, Етиен е органист и хармонист. Канят го из цялата област да свири Йохан Себастиан Бах на религиозните служби, както и да акордира органите.

Освен всичко, през седмицата Етиен преподава брайловото писмо. Книгите му се изработват от един първи братовчед, също незрящ, в малко ателие на V парижки район.

Една сутрин през 1923 година Ема напуска Етиен. Той е зает със свой ученик и не чува, когато тя тихичко затваря вратата след себе си. Не чува и гласа на мъжа, който очаква съпругата му на отсрещния тротоар. Ала Люсиен я вижда как си тръгва.

Той не се опитва да задържи майка си. Казва си, че тя скоро ще се прибере. Че е излязла да се поразходи с красивата кола на господина и в това няма нищо необичайно. Че баща му никога не би могъл да ѝ предложи такава разходка. И че и тя има право да се позабавлява.

Преди време баба ми проявяваше болестна склонност към самоубийство. В продължение на месец и дори повече си изглеждаше добре и после изведнъж поглъщаше три кутии лекарства, пъхаше главата си във фурната, хвърляше се от първия етаж или се опитваше да се обеси в таванския килер. Казваше ни *Лека нощ, деца* и два часа по-късно Жул и аз чувахме от стаите си сирените на линейките или тропота на пожарникарите, които нахлуваха в къщата като ураган.

Опитите ѝ да сложи край на живота си се случваха през нощта, сякаш чакаше всички да заспят, за да приключи със себе си. Очевидно забравяше, че дядо си търси съня толкова често, колкото и очилата.

Последният опит беше преди седем години. Беше успяла да се сдобие с рецепта за две кутии успокоителни от лекар по заместване, който не беше прочел забележката в медицинския картон на баба, макар и написана с червен флумастер: „Хронична депресия, склонност към самоубийство.“ Във всички аптеки от областта знаеха, че не трябва да изписват лекарства от рецептите на баба, освен ако дядо не я придружаваше.

Господин Прост знае също така, че не трябва да ѝ продава отрова за мишки, препарати за отпушване на канали и други корозивни продукти. Баба чисти цялата къща с бял оцет, но не от загриженост за околната среда, а защото се страхуваме, че може да погълне препарат за миене на чинии или спрея за почистване на фурни.

Последния път наистина се размина на косъм. Но когато видя сълзите на Жул (аз бях твърде шокирана, за да плача), тя обеща повече никога да не опитва отново. Това не пречи в домашната аптечка в банята да липсват бутилки с 90-градусов спирт и ножчета за бръснене.

Няколко пъти ходи на психиатър. Ала тъй като най-близкият специалист е на петдесет километра от Мили и трябва да се чака с месеци, докато се вземе час за преглед, тя каза, че по-лесно ще ѝ е да посети психиатър в рая, когато умре, и че от сега нататък – наистина вече се заклева – няма да го направи пак. *Обещавам, малките, кълна ви се, ще умра от естествена смърт, ако съществува такова нещо.* Никога не обещава на дядо каквото и да било, само на нас, нейните внуци.

На десетата година от смъртта на родителите ми тя скочи малко по-отвисоко от обикновено и си ступи тазова кост. От това ѝ остана леко накуцване и бастун, който постоянно е в ръката ѝ.

Тъкмо съм ѝ навила косата. Жул е до нас в кухнята и поглъща цял буркан *Нутела*, намазан върху фраззела. Дядо, седнал в края на масата, прелиства списание „Пари Мач“. Откъм трапезарията се носят крясъците на телевизора пред празния диван, крясъци, на които вече не обръщаме внимание.

– Дядо, познаваш ли Елен Ел? – питам го аз.

– Кого?

– Елен Ел. Госпожата, която е държала бистрото на Стария Луи до 1978 година.

Моят тъжен и мъчалив дядо затваря списанието, примлясва и произнася следните думи с мекото си „р“, характерно за тукашния акцент:

– Никога не съм посещавал бистла.

– Все пак е трябвало всеки ден да минаваш покрай него, за да отидеш в завода.

Дядо измърморва нещо. Ако след смъртта на близнаците баба живееше в очакване да види отново синовете си в лицата ни, моето и на Жул, като от време на време се опитваше да свърши със себе си, то той спря да очаква каквото и да било в деня, когато те са загинали. Никога не го видях да се усмихва, макар че на детските снимки на баща ми и чичо Ален носи цветни фланелки и изглежда като човек, който обича да се шегува. Сега няма много коса, но когато в една юлска неделя тримата са изкачвали големия склон над Мили, е имал дяволски красива коса. На гърба на снимката, която най-много харесвам, е отбелязано „Юли

1974 г.“. Дядо ми е на трийсет и девет години. Има гъста черна коса, червена тениска и усмивка като от реклама. Когато дядо е бил баща, е бил много красив. Единственото, което е останало от младостта му, е ръстът – 193 сантиметра. Толкова е дълъг, че спокойно може да бъде сравняван с трамплин за скокове във вода.

Отново прелиства „Пари Мач“. Какво ли разбира от онова, за което се разказва вътре? И най-вече – какво го интересува то? Точно него, който е толкова далече от света, от нас, от себе си. Дали щеше да направи разлика между земетръс в Китай и сътресение в собствената му кухня?

– Спомням си нейното куче. Беше същински вълк.

Вълчицата... Дядо си спомня за Вълчицата.

– Ти помниш Вълчицата! Тогава трябва да помниш и Елен!

Той става и излиза от кухнята. Изпитва ужас, когато му задавам въпроси. Изпитва ужас от паметта си. Неговата памет са децата му и той я е хвърлил в ковчезите в деня, когато ги е положил в пръстта.

Искам да го попитам дали си спомня за една чайка, която живеела в селото, когато той е бил малък. Но вече знам какво ще ми отговори: *Чайка? Как мога да помня някаква чайка... В нашия клай няма чайки.*

В Господния ден старата кобила Бижу води Люсиен и баща му в Турнюс, Макон, Отън, Сен Венсан-де-Пре или Шалон-сюр-Сон. Крайната цел на пътуването се променя според сезона. През зимата има повече покойници и по-малко сватби.

Люсиен е неотлъчно до баща си във всички църкви с големи органи. Превърнал се е в негов бял бастун*, завежда го и го настанява пред клавиатурите. Същото, което по-рано правеше Ема. Майка му, която така и не се завърна от разходката с автомобила.

Люсиен присъства на месите, на сватбите, на кръщенетата и погребенията.

Докато Етиен свири или акордира, Люсиен стои до него и наблюдава тълпата, която се моли и пее.

Люсиен не е вярващ. За него религията се свежда единствено до красотата на музиката. Нещо, измислено, за да подчинява хората. Но никога не се осмели да изрече това пред баща си и всяка вечер невъзмутимо си казва молитвите.

Етиен никога не пожела да преподава на сина си нито брайлово писмо, нито музика. Убеден е, че това ще му донесе нещастие. Горещо бе помолил Люсиен да прави всичко, от което е лишен един незрящ човек и така сякаш да прогони угрозата от слепотата, също както екзорсистите гонят злите духове. Да я принуди да побегне сама. За успокоение на баща си Люсиен кара велосипед, тренира бягане и плуване.

Той посещава общинското училище, където се учи да чете и пише както другите деца. Но за разлика от Етиен, Люсиен има чувството, че един ден това няма да му служи за нищо. Затова

* Специален бастун за хора с увредено зрение или незрящи.

е научил скришом и съвсем сам брайловата азбука, слушайки уроците, които Етиен преподава на своите ученици.

Около тринайсетгодишен, Люсиен придружава баща си в Париж, за да си набавят нови книги от братовчедга. По време на престоя Люсиен отива на преглед при специалист, който дълго оглежда очните му дъна. Лекарят е категоричен: Люсиен не носи гена на болестта на баща си. Наследил е очите на майка си. Етиен ликува от радост. Люсиен се преструва, че се радва.

Убеден е, че един ден ще дойде и неговият ред да ходи с бастун, затова и майка му ги е напуснала. Един ден хората няма да го наричат „синът на слепеца“, а „слепецът“. На свой ред ще стане зависим от друг човек, мъж или жена, който ще върши всичко вместо него. Ето затова бе изучил брайловото писмо, без да го споделя с никого.

След заминаването на майка му Люсиен се е научил да прави всичко със затворени очи. Да чисти тенджерите и пода, да вади вода от кладенеца, да изкоренява плевелите, да ходи до зеленчуковата градина, да цепи дърва, да носи бутилки, да се качва и да слиза по стълби. Къщата, която с баща му обитават, винаги тъне в полумрак. Люсиен внимателно дърпва завесите, без да вдига шум, за да не го чуе баща му. Затова всичките им растения умират. Заради липса на светлина.

След завръщането си от Париж, с вързопи, пълни с нови книги на брайлово писмо, които тайно ще измъкне една по една от баща си, Люсиен не променя навиците си.

– Разкажи ми някоя история.

– Мислех, че не харесваш моите истории за стари хора.

Жул изкривява лице в гримаса. Дръпва здраво от цигарата и изпуска дима, като издухва колелца към тапетите ми. В момента ми е пуснал да слушам *Subzero* на Бен Клок, титулярен диджей в „Бергхайн“*, Берлин – както ме осведомява. Понякога имам чувството, че живея с извънземно.

Когато си намерих работа в *Хортензиите*, Жул се развика. Това се случваше за първи път. У дома никоой никога не бе повишавал тон. Освен телевизорът.

Мисля, че най-много се ядоса от това, че работя на петстотин метра от вкъщи. За Жул да успееш в живота означава да напуснеш Мили. През септември, след като си вземе зрелостния изпит и дипломата, той ще замине в Париж. В устата му е само тази дума: Париж.

– Отвори прозореца. Не понасям миризмата на цигарите ти.

Той разгъва своите метър и осемдесет и седем височина и открехва прозореца на стаята ми. Обичам го. Макар понякога да подозирам, че той се срамува заради нас, неговото семейство, пак си го обичам. Всеки път, когато направи някакво движение с тялото си, аз го обичам още повече. Прилича на танцьор с ръце на пианист. Прилича на някой, който е паднал от небето и дядо го е намерил в градината си. Който не е от Мили, а от голям столичен град, където е пораснал с баща астроном и майка преподавателка по литература. У Жул има такава грация, че предметите сякаш танцуват около него. Той ми е повече от брат. Може би защото не ми е брат. Само че вдига шум, когато ходи, не си под-

* Легендарен берлински нощен клуб.

режда нещата и е егоист, лунатик, претенциозен и вятърничав. И пуши като комин, главно в стаята ми.

Мисля, че хич няма да ме е грижа, ако остана без гадже, понеже си имам него. Красив е повече от допустимото. Често му казвам, че трябва да се забрани със закон човек да бъде толкова красив. Постоянно го целувам. Сякаш да компенсирам целувките, които не е получавал от баба и дядо. В нашата къща целувките се раздават от немай-къде при размяна на подаръци за рожден ден или на Коледа. Никога не са без повод. И всичко това заради онази проклета прилика, която така и не се получава. Освен това ми се струва, че дядо и баба не хранят особена симпатия към Анет, майката на Жул. Баба не харесва блондинки и когато види някоя по телевизията, получава тик на лицето. Тик, който е недоловим за неопитен наблюдател, но аз вече имам набито око.

Когато Жул загуби родителите си, беше на две години. Жул е убеден, че неговият баща е бил по-богат от моя и че ще може да следва в Париж благодарение на парите, които чичо Ален, герой в неговото въображение, имал в банковата си сметка, когато е починал. Истината е, че чичо Ален е бил останал без пукнат грош. И че той ще си плаща следването с парите, които аз спестявам сантим по сантим, откакто работя в *Хортензиите*. Само че предпочитам да умра, отколкото той да го разбере. Изкарвам 1480 евро месечно. Малко повече, когато имам нощни дежурства. Всеки месец вкарвам 600 евро в една сметка. Вече съм спестила 13 800 евро за него. Давам по 500 евро на баба и дядо, за да ги подпомогна. А тринайсетата си заплата похарчвам в *Рая*.

Жул иска да стане архитект и аз съм сигурна, че след време, когато започне да строи замъци, няма да идва да ни вижда. Дори ако се връща тук веднъж в годината, ще го прави заради себе си, не заради нас. Много добре знам по какви схеми работи мозъкът му. Мога да ги изброя по списък.

Жул не умее да се привързва, защото живее в настоящето. Изобщо не го е грижа за вчерашния ден, а утрешният все още не го интересува. Сутрин, щом прекрачи прага и отиде на училище, той престава да мисли за нас. И вечер, когато се прибере, му е приятно да ни види, но не сме му липсвали.

Никога не узнахме кой от двамата ни бащи е бил на вола-на на автомобила, спешните медици не са успели да ги различат един от друг. Никога не узнахме какво се е повредило в онази неделя. И понеже колата им беше обща, никога не узнахме кой от нашите бащи е убил другия.

Жул се просва отново на леглото ми и ме гледа с изражение, което казва: *Хайде, чакам*. И аз започвам:

– Госпожа Елтинг решила да постъпи в *Хортензиите* в деня, когато кученцето ѝ умряло. Защото в този ден си казала, че оттук нататък ставала съвършено безполезна. Каза ми, че в живота си е видяла и две, и двеста. Преживяла войната, лишенията, страха от швабите и дори нещастна любов. Ала смъртта на кученцето не могла да понесе. То се казвало Ван Гог, защото предишните му собственици му били отрязали ухото, за да заличат петното там.

– Копелета – процежда Жул, докато пали цигара.

– Това е историята от днес.

– И това ли беше всичко? – пита ме той.

– Не. Не съвсем всичко. Тогава ѝ казах: *Ще ми разкажете ли за нещастната любов, госпожо Елтинг?* Тя така се разсмя, че трябваше да придържа ченето си с палец. *Той се казваше Мишел.* – *Мишел е хубаво име,* отговорих аз, *но трябва да тръгвам, че съм под пàра.* Тя ме погледна странно и попита: *Под какво?* – *Под пàра. Това означава, че тази сутрин съм много назад с графика, така че ще ми разкажете за Мишел следобед.* Тя кимна с глава и аз я оставих в стая номер 45 с нейната нещастна любов и кученцето ѝ. Когато привечер минах да я видя, креслото и леглото ѝ бяха празни. Бе получила инсулт. Ето такова е моето ежедневие. Трябва да се слуша в спешен порядък, без отлагане, защото тишината винаги дебне наблизко.

– Мамка му, потискащо е.

– Всъщност почти всеки ден имам поводи да се смея до сълзи.

– Между два памперса и една инвалидна количка?

Разсмивам се. Жул не казва нищо повече. Става и като всеки уважаващ себе си принц не си дава сметка, че е единствен обитател на собственото си княжество. Навежда се през прозореца и хвърля цигарата в градината, а аз му се накарвам, защото навън е кучи студ.

1926

Милостивият Бог не бе отговорил на молбите ѝ. Елен все така не може да чете.

Тази вечер тя е решила да умре. Вече бе чувала хората да говорят за самоубийство. Миналата година един мъж от селото се бе отровил, като погълнал хапчета. Елен е убедена, че голямата черна гъска е отровена.

След часовете се бе скрила в училищния килер, където се съхраняват тебеширите, мастилото, хартията и „магарешката шапка“*. С разтуптяно сърце чу как другите деца си тръгват и как господин Трибу, нейният учител, се прокашля, подрежда си нещата, закончава огромната си чанта, слиза от подиума и затваря вратата след себе си.

Когато коридорите и дворът вече са притихнали, Елен напъхва „магарешката шапка“ в джоба си и се връща в опразнената класна стая. Изпитва странно усещане. Все пак тази празна стая ѝ е близка, защото тя остава в нея дори през междучасията – или заради наказание, или заради урок, който не е довършила. Но обикновено гочува виковете на другите деца отвън. Тази вечер класната стая е потънала в тишина.

Оглежда книгите, старателно подредени до голямото бюро на учителя. Изпитва неугържимо желание да изтръгне страници – им една по една, да ги разкъса, да ги запрати по стените – да, точно тях, педантично подредените. Но никога не би посмяла да го направи.

Стои с лице към черната гъска. С последна надежда се опитва да прочете първото изречение от един откъс, което господин

* Шапка с две „уши“, наподобяващи магарешки уши, която слагали на главата на най-слабия ученик.

Трибу е изписал с разноцветни тебешури, като е подчертал някои думи: ТЯ Е СЧУПИЛА БУРКАНЧЕТО С МЛЯКО.

ТЯЧУПЛАБУНСМКО

Ето това прочита Елен.

Господин Трибу вече не се и опитва да променя начина, по който тя възприема думите. В началото ѝ помагаше, като набягваше на всяка сричка. Караше я да преписва едни и същи думи по десет пъти, все едно че Елен не умееше да ги задържи в паметта си.

Все едно вятър постоянно блъска всичките ѝ думи.

Тази учебна година я бе сложил на последния чин. Самичка. Кой би желал да седи до ученичка, от която дори не може да препише? По-рано учителят ѝ слагаше „магарешката шапка“. Сега е по-лошо. Елен усеща, че той изпитва жалост към нея и че е загубил всяка надежда. По-рано, когато я наказваше, то означаваше, че все още е имал вяра, че се е надявал.

ТЯЧУПЛАБУНСМКО

Сълзите не потичат. От много време очите на страданието ѝ са пресъхнали. В първи клас ги изплака докрай.

Прилепва устни към черната дъска и започва да я ближе като животинче. Отначало се повдига на пръсти. После осъзнава, че първото изречение е написано твърде нависоко, затова се покатерва на стола на учителя. Изблизва всяка буква, без значение дали е червена, синя или зелена. Поглъща ги, иска да се отрови с тази отрова. Плюе върху тях, за да преминат по-гладко през гърлото ѝ. С устни трие главните букви, точките, запетайките.

Когато черната дъска вече е чиста, а устата на Елен е омазана в цветовете на дъгата, тя се връща на мястото си. На последния чин. Най-отдалеченото място от печката с дърва. И чака смъртта. Седи като послушно дете в очакване погълнатите букви да я усмъртят веднъж завинаги. Да довършат онава, което бяха започнали още първия ден, когато прекрачи училищния праг.

Тогава носеше красива червена рокля. Същата като на Червената шапчица, така бе казала на майка си пред шевната машина. Онава, което не знаеше, беше, че големият лош вълк ще приеме облика на голяма черна дъска.

Ала смъртта не идва. ТЯЧУПЛАБУНСМКО няма магическата сила на смъртоносно хапче. Пък тя си мислеше, че то ще я довър-

ши много бързо, както всяка година умира прасето на съседите им след удар зад главата.

Няма да напусне класната стая, преди да е умряла.

Решава да изпие мастилото от всички мастилници по чиновете и да завърши с мастилницата на учителя. Така със сигурност ще умре. Ако и това не е достатъчно, ще погълне излите, които все още държи в джоба си, за да се убоде в бедрото, когато болките в корема станат нетърпими.

Става и отваря мастилницата на първия чин. Това е чинът на Франсин Перие, най-добрата ученичка. Отличничката на класа. Момичето, което успява във всичко и никога не задрасква. Момичето, към което господин Трибу винаги се обръща с усмивка. Момичето, чиито красив почерк наподобява полет на птица, а гласът му е същинска мелодия, защото чете безпогрешно и не се препъва на първата запетая.

В мига, когато Елен потапя устните си в мастилницата на Франсин Перие и си казва, че ѝ остава да изпие още двайсет и седем, някакъв шум я кара да погскочи. Нещо се бе ударило в стъклото на един от прозорците на класната стая. Сякаш някой бе хвърлил камъче насам. Някой я наблюдава. Сърцето на Елен се разтуптява. Тя остава мастилницата на Франсин и се скрива под бюрото на учителя.

Минават десет минути. Не се долавя никакъв шум.

Решава да излезе от скривалището си и се приближава към прозореца. Не вижда нищо отвън. Дворът е пуст. Капаят последните листа на големия дъб. Елен проследява с поглед едно от тях. Листото се спуска към земята едновременно с мрака. Докосва малка бяла локвичка. Елен я гледа втренчено известно време. Не е локвичка, а паднала на земята птица. Все още мърда. Елен се втурва към двора. Тича по коридора покрай празните шкафчета. За да не забележи някой, че е останала тук след училище, тази сутрин не си бе облякла пелеринката.

Спира на сантиметри от птицата под дъба. Това е чайка. Нейната чайка! Същата, която я следва като сянка още от времето, когато беше малка. Същата, която тя вижда в небето, когато иска да умие очите си от изречения, които не успява да прочете. Същата, която рисува със сенките на пръстчетата си върху стената на ателието. Тя наистина съществува. Не е плод на въображението ѝ.